

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА**

Педагогічний факультет

За підтримки ГО «Українська асоціація педагогів та психологів»

ПДПО

**НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА:
ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ
(ЧАСТИНА 1)**

2023

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

УДК 37.04(477.86)

*Друкується за рішенням Вченої ради факультет педагогіки і психології
Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова
(протокол №8 від 04.05.2022)*

Редакційна колегія:

Олефіренко Т. О., кандидат педагогічних наук, професор, декан педагогічного факультету імені Михайла Драгоманова.

Матвієнко О. В., доктор педагогічних наук, професор, заступник декана з наукової роботи та міжнародних зв'язків педагогічного факультету, завідувач кафедри педагогіки та методики початкового навчання УДУ імені Михайла Драгоманова.

Дем'яненко Н. М., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки УДУ імені Михайла Драгоманова.

Шевнюк О. Л., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри образотворчого мистецтва УДУ імені Михайла Драгоманова.

Митник О. Я., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри практичної психології імені Михайла Драгоманова.

Цветкова Г. Г., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки і психології дошкільної освіти УДУ імені Михайла Драгоманова.

Коханко О. Г., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки і методики початкового навчання УДУ імені Михайла Драгоманова.

Золотаренко Т. О., аспірантка 1-го року навчання, голова НТСА Педагогічного факультету УДУ імені Михайла Драгоманова.

Науковий простір студента: пошуки і знахідки (ч. 1): матеріали X Всеукраїнської науково-практичної студентської інтернет-конференції (31 березня 2023 року): збірник тез. Київ: УДУ імені Михайла Драгоманова. 2023. 1365 с.

До збірника увійшли матеріали X Всеукраїнської науково-практичної студентської інтернет-конференції «Науковий простір студента: пошуки і знахідки». Матеріали збірника будуть корисними для дослідників, науковців, аспірантів, викладачів, студентів. За зміст статей і правильність цитування відповідальність несе автор.

За зміст статей і правильність цитування відповідальність несе автор.

- **УДУ імені Михайла Драгоманова, 2023**
- **Автори статей, 2023**

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1

СУЧАСНА ПСИХОЛОГІЧНА ОСВІТА: СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ

1. *Город Світлана* МОТИВАЦІЯ СТУДЕНТІВ ЯК ЗАПОРУКА УСПІШНОГО ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ
2. *Гральдіна Лариса* ПСИХОЛОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ МОЛОДІ ДО СТВОРЕННЯ СІМ'Ї
3. *Мітяєва Анастасія* СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ КОНТЕКСТ ПЕРЕЖИВАННЯ АГРЕСІЇ В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ ОСОБАМИ ЮНАЦЬКОГО ВІКУ
4. *Петровська Яна* ШЛЯХИ ДОСЛІДЖЕННЯ НЕСВІДОМОГО ТА ЙОГО РОЛЬ У ФОРМУВАННІ ОСОБИСТІСНОЇ ПРОБЛЕМАТИКИ СУБ'ЄКТА
5. *Притула Анна* СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ВИБОРУ ШЛЮБНОГО ПАРТНЕРА
6. *Сліпенька Людмила* ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ
7. *Соловей Ірина* ПРОФІЛАКТИКА ОСОБИСТІСНОЇ ТРИВОЖНОСТІ У ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ
8. *Сухомлінова Анастасія* ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ STEM-ОСВІТИ НА УРОКАХ НУШ
9. *Тимофєєва Таїсія* ВПЛИВ СОЦІАЛЬНОЇ ІЗОЛЯЦІЇ НА ПСИХІЧНИЙ СТАН СТУДЕНТІВ
10. *Ярмонік Ольга* ДОСЛІДЖЕННЯ НЕСВІДОМОГО У ГРУЗИНСЬКІЙ ПСИХОЛОГІЧНІЙ ШКОЛІ

СЕКЦІЯ 2

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ПСИХОЛОГІЇ НАВЧАННЯ І
ВИХОВАННЯ

1. *Адаменко Яна* РОЗВИТОК ТВОРЧОЇ УЯВИ ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ
2. *Бака Поліна* ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ПСИХОЛОГІЇ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ
3. *Гавриленко Катерина* ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ВОЛЬОВИХ ЯКОСТЕЙ ДОШКІЛЬНИКІВ В УМОВАХ ЗДО
4. *Геданач Оксана* ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ АВТОРСЬКОЇ КАЗКИ, ЯК ЗАСОБУ ВИХОВАННЯ ГУМАННИХ ПОЧУТТІВ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ
5. *Глазкова Тетяна* ФОРМУВАННЯ САНОГЕННОГО МИСЛЕННЯ У ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

– активне використання технологій проблемного, розвивального, проєктного, перевернутого навчання;

– формування розуміння практичної значимості STEM-освіти.

Отже, впровадження принципів STEM-освіти в навчальний простір Нової української школи сприяє створенню принципово нової моделі навчання з новими можливостями для вчителів і учнів. Так, раннє залучення учнів в STEM може підтримати не лише розвиток креативного мислення та формування компетентності дослідника, а й сприяти кращій соціалізації особистості, тому що розвиває такі навички, як: співробітництво, комунікативність та творчість.

Список використаних джерел:

1. Інститут модернізації змісту освіти. Режим доступу: <https://imzo.gov.ua/tag/stem-osvita/>.

2. Концепція розвитку природничо-математичної освіти (STEM-освіти). URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/960-2020-%D1%80#n8>

3. Кузьменко О. Сутність та напрямки STEM-освіти. Наукові записки, вип. 9, Сер. «Проблеми методики фіз. -мат. і технол. освіти. Час. КДПУ, 2017. С. 188-190.

4. Патрикеева О. О. Актуальність запровадження STEM-навчання в Україні. Інформаційний збірник для директора школи та завідуючого дитячим садочком. К. : Освіта України. 2015. № 17-18 (41). С. 53-57.

ВПЛИВ СОЦІАЛЬНОЇ ІЗОЛЯЦІЇ НА ПСИХІЧНИЙ СТАН СТУДЕНТІВ

Таїсія Тимофєєва

*Український державний університет
імені Михайла Драгоманова*

*Науковий керівник: Ортікова Н.В.,
доктор філософії (PhD) з психології,
доцент кафедри практичної психології*

Анотація. *Визначено, що вимушена соціальна ізоляція впливає деструктивно на психоемоційний стан студентів, оскільки психічне здоров'я особистості є найбільш уразливим саме в цей період. Проаналізовано зміст поняття «соціальна ізоляція», яке розглядається у контексті таких понять як: самотність, соціальне виключення, дискримінація, відчуження. Наголошено, що одним із напрямів оптимізації навчального процесу у вищій школі є вивчення адаптаційних можливостей студентів у навчанні, особливо в період соціальної ізоляції.*

Ключові слова: *соціальна ізоляція, базові потреби, стрес, психічні стани, самотність*

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

На сучасному етапі розвиток суспільства характеризується багатьма кризовими станами в різних сферах життя. Не перший рік людство існує в режимі обмежень, продиктованих епідеміологічною ситуацією. Проте в 2022 році Україна зіткнулася з більшим викликом, повномасштабною війною. Фокус уваги кожного українця змінився. Базові потреби стали більш значущими та вагомими. Важливою стала здатність людини проходити крізь життєві випробування, зберігаючи при цьому особистісну цілісність та психічне здоров'я. Адаже війна спричиняє довготривалу ситуацію невизначеності, що породжує стрес.

Соціальна ізоляція, перерви у навчанні, стреси через невпевненість у завтрашньому дні супроводжують українців повсякчас, впливають на емоційний та психологічний стан. Психічне здоров'я особистості особливо уразливе в період юності, від 17 до 21 року, на цей віковий період випадає час навчання студентів у ЗВО. Це період випробування власних сил і здібностей, професійного самовизначення, в цей час вибудовується система ціннісних орієнтацій та відбувається самовизначення у життєвому просторі. Домінування зазначених станів деструктивно позначається на життєдіяльності студентів, перебігу процесів їх особистісного розвитку та самореалізації, особливо в момент невизначеності, який супроводжуються ізоляцією від соціуму.

Фундаментальними засадами вивчення проблем психічних станів особистості є праці Б. Ананьєва, В. Ганзена, Є. Ільїна, Г. Костюка, М. Левітова, О. Леонтєва, Б. Ломова, С. Максименка, О. Прохорова, С. Рубінштейна, О. Тімченка, О. Чебикіна та ін.

З проблемою вимушеної соціальної ізоляції та її впливом на психічний стан студентів світ зіткнувся порівняно нещодавно. Наслідки короткострокової самоізоляції поки недостатньо добре вивчені, але викликають жвавий інтерес науковців. Очевидно, що для більшості населення тривала самоізоляція негативно позначається на психологічному та фізичному здоров'ї, тому ця проблема потребує негайного вивчення, дослідження та впровадження практичних заходів з метою поліпшення ситуації.

В 2019 році вперше у новітній історії людської цивілізації виник безпрецедентний феномен добровільної соціальної ізоляції як способу дієвої боротьби із розповсюдженням вірусу COVID-19. Про пандемію захворювання було оголошено 12 березня 2020 року на засіданні Постійного комітету Європейського регіонального комітету ВОЗ і з того часу 210 країн і територій офіційно вважаються враженими вірусом COVID-19. Дослухаючись до рекомендацій ВОЗ, більшість урядів ввели міри карантину, що різко обмежили пересування громадян і фактично призвели до їх самоізоляції. Суспільне, соціальне, професійне, наукове, релігійне життя людей змінило акцент у бік онлайн присутності.

Соціальна ізоляція — соціальне явище, при якому відбувається усунення індивіда або соціальної групи від інших індивідів або соціальних груп в

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

результаті припинення або різкого скорочення соціальних контактів і взаємодій.

Соціальна ізоляція це стан повної або майже повної відсутності контакту між людиною та суспільством. Він відрізняється від самотності, тим що відображає тимчасову та мимовільну відсутність контактів з іншими людьми у світі. Соціальна ізоляція може бути проблемою для людей будь-якого віку, хоча симптоми можуть відрізнятися залежно від вікової групи [5]. В західних країнах дослідження соціального виключення проводяться вздовж тривалого часу, оскільки дана проблема тісно пов'язана із проблемами дискримінації та обмеженням доступу до джерел підвищення добробуту та основних механізмів інтеграції в умовах постіндустріального суспільства. Проте у 2019 – 2020 роках проблема соціальної ізоляції стала вагомою для усього світу. У зв'язку із запровадженням обмежувальних заходів в умовах карантину увесь світ зазнав певної видозміни як на рівні політики, економіки, так і в суспільних стосунках.

До 2002 р. в Україні вивчення соціального виключення проводилося в межах досліджень бідності як певний наслідок зубожіння окремих категорій та груп населення [3]. Цими питаннями займалися В. Хмелько, Н. Ільченко, Р. Жиленко.

Термін соціальне виключення має багато варіантів свого перекладу: соціальне виключення, соціальне вилучення, соціальна ізоляція, соціальна ексклюзія. Одностайності щодо визначення самого поняття «соціальне виключення» не дійшли навіть його західні дослідники, а в галузевих словниках, у тому числі англomовних, сам термін з'явився порівняно нещодавно [2]. Відповідно до тлумачення Центру інформації з прав людини, соціальне виключення визнається протилежністю соціальної інтеграції. Зазвичай проявляється як результат дискримінації в сфері культурного розвитку, етнічного походження, сексуальної орієнтації тощо. Наслідками соціального виключення є бідність, ворожість між групами та відмова від таких необхідних соціальних гарантій, як освіта, охорона здоров'я, суспільна діяльність.

У проекті Закону України «Про соціальну роботу» соціальне виключення – це реальне або уявне, повне або часткове вилучення суспільством зі своїх лав однієї особи або групи людей, позбавлення чи обмеження їх доступу до суспільних ресурсів, структур і інститутів [3]. Аналізуючи психологічну літературу з теми соціально-психологічної ізоляції, можна виокремити 2 основні точки зору щодо проблеми самотності. Перша з них розуміє це відчуття як стан, що «суперечить самій суті людини як істоти суспільної» [1]. Водночас, друга точка зору проголошує амбівалентне ставлення до самотності, визнаючи трагізм відчуття самотності, загострюючи увагу на можливостях, які надає соціальна ізоляція для особистості: саморозуміння, збагачення внутрішнього світу, самовдосконалення тощо.

Хоча вітчизняна психологія в порівнянні із західною, не настільки активно вивчала самотність як самотійну проблему, національний локдаун

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

змусив зайнятися цим питанням більш поглиблено, так як усі соціальні прошарки зіткнулися з необхідністю в психо-емоційній підтримці.

Під соціально-психологічною адаптацією більшість учених розуміють пристосування індивіда до нових умов соціального довкілля та його результат. Вміння адаптуватися за різних обставин характеризує процес становлення і розвитку особистості, її професійного зростання. У випадку ж її дезадаптації порушується не лише особистісно-професійний розвиток, а й знижуються психофізіологічні можливості організму, виникають розлади здоров'я. Ознакою адаптації є здатність особистості до подальшого розвитку і змін: вміння змінювати звички, формувати нові навички, розвивати нові вміння, які б допомагали в нових умовах [4, с. 104].

Важливим для розуміння є те, що в час соціальної ізоляції процес адаптації змінюється. Часто у студентів виникає відчуття самотності та відчуження від навчального процесу, особливо на перших етапах навчання. Тому одним із актуальних напрямів оптимізації навчального процесу у вищій школі є вивчення адаптаційних можливостей студентів у навчанні, особливо в період соціальної ізоляції. Такі дослідження надають можливість для створення оптимальних умов навчальної праці та відпочинку, забезпечують відповідність навчальної діяльності студентів фізичним та психологічним можливостям людини на фоні втоми, стресу, негативного емоційного стану; дають можливість розрахувати оптимальні витрати фізичної енергії та часу з боку студента, а також забезпечити високу якість навчання з боку ЗВО.

Список використаних джерел:

1. Долгінова О. Б. Вивчення самотності як психологічного феномену // *Практична психологія*. 2000. №4. 230 с.
2. Ільченко Н., Жиленко Р. Соціальне включення: теорія і практика // *Економічний розвиток громади*. 2006. №2. С. 2 – 6.
3. Проект Закону про соціальну роботу. URL:http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=73407 (дата звернення 22 березня 2023 року)
4. Семиченко В. А. Психологія педагогічної діяльності: навч. посібник Київ.: Вища школа, 2004. 335 с.
5. Dhruv Khullar. How Social Isolation Is Killing Us. New York Times. URL:<https://www.nytimes.com/2016/12/22/upshot/how-social-isolation-is-killing-us.html> (дата звернення 15 березня 2023 року)

ДОСЛІЖЕННЯ НЕСВІДОМОГО У ГРУЗИНСЬКІЙ ПСИХОЛОГІЧНІЙ ШКОЛІ

Ольга Ярмонік
Український державний університет